

акції „Читач року” та „Почесний читач”. Приємною несподіванкою і одночасно доказом визнання ефективності роботи нашої бібліотеки стала перемога в номінації „Лише храм збудуй” університетської акції „Вернісаж особистостей”.

Співробітництво бібліотеки з художниками, народними умільцями, музикантами сприяє як рекламуванню бібліотечної діяльності, так і реалізації завдань естетичного та морального виховання студентів – майбутніх педагогів. В інтер’єр залу періодичних видань органічно вписуються експозиції картин, виставки творів декоративно-прикладного мистецтва та фоторобіт студентів, викладачів, місцевих митців. Все це викликає позитивні емоції, виховує смак, дає можливість долучитися до прекрасного, цікаво провести свій вільний час, відчути творчий потенціал.

Змінюється суспільство, змінюється наш університет, додається роботи бібліотекарям. Проте завжди зна-

ходимо час для невимушеного спілкування, цікавого обговорення різних тем, корисного відпочинку.

В результаті багаторічної роботи в бібліотеці склалися певні традиції, наприклад, відзначення професійного свята – Всеукраїнського дня бібліотек – у формі корпоративних вечорів, коли в доброзичливій атмосфері можна обмінятися думками, поспілкуватися.

Прагнучи до професійного успіху, задоволення культурних потреб та забезпечення духовного росту працівників, бібліотека започаткувала для них культурно-просвітницькі тури по містах України, які передбачають відвідання мистецьких, культурно-історичних установ, наукових бібліотек вищих навчальних закладів. Впевнені, що коли палітра життя колективу насичена, розмаїта, тоді можна успішно працювати з молоддю, формувати її духовно-моральне обличчя, розвивати інтелект.

СТОРІНКИ ІСТОРІЇ КРИМСЬКОЇ БІБЛІОГРАФІЇ 20-30-Х РР. ХХ СТОЛІТТЯ

БІБЛІОГРАФІЧНА СПАДЩИНА

Висвітлюється бібліографічний доробок подвижників бібліотечної галузі, які працювали у Криму і випустили в 20-30-ті роки минулого століття низку важливих для науки праць, більшість з котрих було вилучено і знищено у цей період

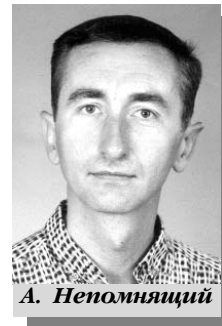
РЕГІОНОЗНАВЧІ бібліографічні розвідки, в тому числі й ті, що збереглися тільки в рукописному вигляді, залишаються для дослідників маловідомими. Наші багаторічні дослідження в галузі бібліографічної евристики дозволили повернути до наукового обігу ряд цінних довідково-бібліографічних розробок із кримознавства. В їхньому числі – бібліографічні довідники першої третини ХХ століття.

1920-ті роки справедливо визнаються піком післяреволюційного розвитку краєзнавчих досліджень. У цей же час було створено декілька унікальних за своєю інформативністю бібліографічних покажчиків із історії та етнографії народів Криму. Значна їхня частина до кінця сторіччя залишалася невідомою кримознавцям й дотепер є недоступною для досліджень [1].

Серед кримських бібліографів у цей період багатогранністю своєї діяльності виділяється Євсей Юхимович Гопштейн (1885-1960) – укладач довідника «Бібліографія бібліографічних покажчиків літератури про Крим» [2]. Проте мало кому відомо, що бібліограф підготував й низку інших посібників: «Бібліографія періодичної преси в роки революції», «Друк у Криму за роки революції», що включала видання сімома мовами народів Криму; унікальний за трудомісткістю довідник «Бібліографія друку в Криму за 150 років», покажчики «Бібліографія антисемітизму в Криму» і «Бібліографія єврейських землеробських колоній» [3, 119]. Дослідник залучив при цьому всі доступні йому каталоги архівів і бібліотек Криму (суспільних, краєзнавчих, відомчих, особистих зібрань). Переховані видання зникли на початку 1930-х років. Поки виявити їх не вдається. Встановлено, що робота Є. Гопштейна «Бібліографія періодичної преси в Криму в роки революції» мала вийти у Москві в 1930 році, але дозвіл на друк не було отримано, а рукопис зник. Частина праць

науковця потрапила до зібрань Єврейського етнографічного музею в м. Санкт-Петербурзі. Однак розшуки, проведені в Центральному державному історичному архіві цього міста, де зберігається згаданий фонд, не дали позитивних результатів.

Розповідаючи про унікальні бібліографічні праці тієї епохи, хочеться виділити бібліографічну діяльність головного бібліотекаря (завідувача бібліотеки) Кримського педагогічного інституту ім. М. В. Фрунзе Василя Михайловича Маркова (1881-1962). Народився він у Сімферополі в родині священика. У 1909 році одержав диплом про закінчення Харківського університету [5, 5]. А надалі службова кар’єра В. Маркова була пов’язана з Сімферополем: у 1910-1913 роках він – кандидат на судову посаду, а в 1913-1920 роках – мировий суддя, водночас займається викладацькою і краєзнавчою діяльністю. У 1919-1932 роках він працює бібліотекарем Таврійського (згодом – Кримського) університету, перейменованого потім у Кримський педагогічний інститут ім. М. В. Фрунзе. За цей час В. Марковим укладено унікальний бібліографічний каталог «Сходознавство» [6, 73], що присвячувався історії та етнографії тюркських народів Криму й охоплював публікації слов’янськими, західноєвропейськими і східними мовами. У 1932 році В. Маркову, внаслідок хвилі репресій, довелося залишити бібліографічні дослідження щодо істориків і етнографів Криму. Тільки у 40-ві роки він повертається до бібліотечної роботи на посаді завідувача наукового відділу центральної бібліотеки й одночасно є хоронителем бібліотеки педінституту, а після звільнення Криму – продовжує професійну кар’єру на посаді завідувача бібліотеки

А. Непомнячий

Кримського педінституту [5, 3-3 зв.]. Проте його бібліографічне зібрання «Сходознавство» вже було вилучено з фондів. Депортація народів із Криму унеможливила продовження досліджень у цьому напрямі. Унікальний каталог і дотепер не знайдено.

Збереглася інформація й про інші втрачені бібліографічні пам'ятки. Так, краєзнавець Н. Нейман підготував наприкінці 1920-х рр. «Систематичний покажчик літератури про караїмів». Пошуки даної роботи також не дали позитивних результатів.

Серед бібліографів Криму радянського періоду великий внесок у систематизацію опублікованої спадщини з історії й етнографії народів Криму зробив Віктор Васильович Симоновський (1869-1933). Він народився у містечку Сорочинці Полтавської губернії в родині священика. У 1900 році став студентом юридичного факультету Юр'ївського університету, але змушений був його через рік залишити внаслідок браку коштів на оплату навчання [7, 1 зв.]. У 1913 р. приступив до роботи у відділі народної освіти Таврійської губернії. За часи діяльності на ниві народної освіти (1914-1918) В. Симоновський неодноразово виступав у періодичній пресі з цікавими публікаціями, у т.ч. з проблем українізації школи в губернії.

У 1919 р. В. Симоновського призначено експертом з народної освіти і завідувачем Музею навчальних посібників, керівником Центральної педагогічної бібліотеки Кримського відділу народної освіти [8, 2-4]. Початок роботи в бібліотеці значно змінив сферу суспільних інтересів педагога. З цього періоду він активно працює на бібліографічній ниві, зокрема, веде облік публікацій сучасного йому місцевого друку. Перші історико-краєзнавчі галузеві бібліографії В. Симоновського відносяться до 1926 р. Саме цього року в «Бюлетені Кримського центрального статистичного управління» надруковано «Бібліографію з кримського тютюництва та тютюнової промисловості» і побачив світ його відомий покажчик «Бібліографія з кримознавства» [9], куди увійшли найбільш значні праці про Крим за 1917-1926 роки (всього 720 назв російською та кримськотатарською мовами). Згодом В. Симоновський доповнив свій покажчик, підготувавши до друку нове видання. Зберігся його рукопис обсягом 20 друкованих аркушів, у якому нараховується 1 828 найменувань видань, у тому числі й національними мовами. Джерела охоплено з 1900 по 1926 рік [10].

Працюючи бібліотекарем у різних наукових і навчальних закладах, В. Симоновський став укладачем ряду бібліографічних списків змісту місцевих краєзнавчих видань [11]. В його особистому зібранні, що зберігається в Державному архіві Автономної Республіки Крим, знайдено рукопис «Перелік краєзнавчої літератури, що виходить у Криму 1930-1931 рр.» (1931) [12, 1-14].

У 1929 р. В. Симоновський виступив з ідеєю створення при Кримському педагогічному інституті першого на півострові бібліографічного товариства. За його задумом, воно мусило об'єднати бібліографічну роботу в регіоні, з'ясувати долю, характер і зміст тих відомих книжкових зібрань, які не потрапили при радянській владі в публічні бібліотеки, скласти зведений покажчик кримознавчої літератури за всіма галузями знання, зібрати матеріали для біобібліографічного словника кримських авторів [13].

В. Симоновський ввійшов в історію української бібліографії як перший літописець історії розвитку бібліографії кримознавства. У 1929 році він відзначав у спеці-

альному нарисі, що «Крим здавна залучає до себе увагу багатьох видатних учених. <...> Спадщина, залишена різними науковими асоціаціями, й окремі дослідження у царині вивчення Криму величезні. <...> Багато цінних праць з вивчення краю дотепер залишаються невідомими широкому колу читачів і не можуть бути використані» [14, 118]. У цій праці бібліограф уперше дав стислу оцінку бібліографічній спадщині дорадянської епохи в Криму та докладно зупинився на розвитку бібліографічних студій на півострові наприкінці 1920-х років. Стаття є унікальним джерелом відомостей про розвиток бібліографії в Кримській АРСР. З неї, зокрема, дізнаємося, що у цей час було підготовлено до друку: рукопис четвертого випуску «ТАУРИСІ», що складався з кримознавчих статей та описів книг з історії, археології, етнографії, географії і соціології (обсяг 16 друк. арк.; автор – патріарх кримської бібліографії А. Маркевич); каталог бібліотеки «Крим» Центрального музею Тавриди (підготував Д. Спиридонов); добірку кримознавчих видань кримськотатарською мовою, які вийшли за 10 років (укладач О. Акчокракли) [14, 119-120]. Усі ці унікальні матеріали було втрачено у роки репресій. Пошуки в державних архівах, особових фондах кримознавців поки що виявилися марними.

Виявлення заборонених бібліографічних праць, введення їх до наукового обігу сприяло б створенню більш повної картини розвитку бібліографії в Криму у радянський період. Важливим завданням розвитку краєзнавчої бібліографії Криму сьогодні є також укладання повного переліку друкованих і рукописних розробок, що з'явилися у 20-ті роки ХХ століття всіма мовами його численних народів; розробка біобібліографічного словника кримських авторів.

Список використаної літератури

1. Непомнящий А. А. Почему исчез «золотой фонд» крымской библиографии 1920-х – 1930-х годов? // Литература та культура Полісся / Ніжин. держ. пед. ун-т ім. Миколи Гоголя. – Ніжин, 2002. – Вип. 20: Історичні та культурологічні процеси на Поліссі та Україні (XIX – ХХ століття). – С. 158-163.
2. Гопштейн Е.Е. Библиография библиографических указателей литературы о Крыме / Об-во по изучению Крыма. – Симферополь, 1930. – 15 с.
3. Симоновский В.В. Очерк библиографической работы в Крыму // Библиография. – 1929. – № 4. – С. 118-120.
4. Государственный архив Автономной Республики Крым (ГААРК). – Ф. Р-3318, оп. 1, д. 30.
5. ГААРК. – Ф. Р-21, оп. 6, д. 2 А.
6. Непомнящий А. А. Малоизвестные библиографические собрания по истории и этнографии народов Крыма – важный источник для подготовки капитальной кривоветческой библиографии (конец XVIII в. – 1920 г.) // Библиотечное дело и краеведение: Сб. науч. тр. – Киев; Симферополь, 1999. – Вып. 1. – С. 60-75.
7. ГААРК. – Ф. Р-3318, оп. 1, д. 22.
8. Там само, д. 21.
9. Симоновский В. В. Библиография по крымскому табаководству и табачной промышленности // Бюл. Крым. центр. стат. управления. – 1926. – № 6. – С. 124-134; Его же. Библиография по кривоветению // Весь Крым, 1920-1925: Юбил. сб. / КрымЦИК. – Симферополь, 1926. – С. 517-534.
10. ГААРК. – Ф. Р-3318, оп. 1, д. 14, л. 1-224; д. 15, л. 1-205.
11. Симоновский В. В. Систематический указатель статей, помещенных в «Бюлетене Крымского центрального статистического управления», №№ 1-10 (1923-1928) // Бюл. Крым. центр. стат. управления. – 1929. – № 10. – С. 52-60; Его же. Книги, посвященные десятилетию советизации Крыма // Экономика и культура Крыма. – 1931. – № 2. – С. 102-106; Его же. Материалы по библиографии литературы, выходящей в Крымской АССР или касающейся Крыма // Экономика и культура Крыма. – 1931. – № 4 (3). – С. 110-113.
12. ГАРК. – Ф. Р-3318, оп. 1, д. 13.
13. Симоновский В. В. В Крыму нужно создать Библиографическое общество // Красный Крым. – 1929. – 16 мая.
14. Симоновский В. В. Очерк библиографической работы в Крыму // Библиография. – 1929. – № 4. – С. 118-120.